

**MINISTERSTWO ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

*Podsekretarz Stanu
Ryszard Zarudzki*

Znak sprawy: SAR.an.50.1.2019

Warszawa, dnia 25 kwietnia 2019 r.

NR: 1244/19 PODPIS *U. Penuszek*
WPLYNĘŁO

2019-04-29

Krajowa Rada Izb Rolniczych

**Pan Wiktor Szmulewicz
Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych
ul. Przyszłości 5, 05-804 Pruszków**

Szanowny Panie Prezesie,

odpowiadając na Pana wniosek w sprawie ponownej analizy nowowyznaczonych obszarów ONW (wniosek wpłynął do MRiRW w dniu 8 marca 2019 r.), pragnę przekazać następujące informacje.

1. Wprowadzane od 2019 r. zmiany w delimitacji obszarów ONW są wynikiem, dostosowania rozwiązań krajowych do prawa unijnego. Decyzja o zmianie sposobu delimitacji ONW została podjęta w 2005 r. przez Radę Europejską a przepisy¹ regulujące w całej UE sposób delimitacji ONW weszły w życie w 2013 r.

Brak wdrożenia tych rozwiązań (najpóźniej w 2019 r.) skutkowałby wypłatą płatności ONW z ograniczeniami naturalnymi w obniżonej wysokości wszystkim uprawnionym do tego wsparcia rolnikom. Natomiast od 2021 r. Polska nie mogłaby wspierać obszarów definiowanych jako ONW z ograniczeniami naturalnymi.

2. Zgodnie z rozporządzeniem nr 1305/2013 na terenie całej UE w procesie nowej delimitacji ONW z ograniczeniami naturalnymi stosuje się wyłącznie jednolite unijne kryteria biofizyczne [dotyczące klimatu (długość okresu wegetacji, temperatura w okresie wegetacyjnym, brak wody), gleby i klimatu (słaba przepuszczalność gleby, uziarnienie gleby i kamienistość, głębokość strefy korzeniowej, słabe właściwości chemiczne, nadmierna wilgotność gleby), ukształtowania terenu]. Równocześnie, obowiązkowym elementem nowej delimitacji było wyłączenie ze wsparcia jednostek administracyjnych (gmin/obrębów ewidencyjnych), "... na których znaczące

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

ograniczenia naturalne zostały udokumentowane, ale przewyżczono je dzięki inwestycjom lub działalności gospodarczej, lub dzięki normalnej produktywności gruntów, lub jeśli metody produkcji lub systemy rolnicze rekompensują utracone dochody lub dodatkowe koszty..." (rozporządzenie nr 1305/2013, art. 32, ust. 3) – tzw. procedura zawężenia obszarów (ang. *fine tuning*). Wyznaczenie tego typu ONW nie było prowadzone w oparciu o klasy gleb **ponieważ to zagadnienie na podstawie przepisów unijnych² nie jest traktowane jako kryterium biofizyczne.**

Szczegółowy opis metody delimitacji był wielokrotnie prezentowany przedstawicielom Izb Rolniczych, przez ekspertów IUNG-PIB. W trakcie tych spotkań informowano, że sprawa m.in. niskich opadów była analizowana w ramach kryterium „*suchość klimatu*”. Wspomniane przepisy definiują je jako *stosunek rocznej sumy opadów do rocznej sumy ewapotranspiracji potencjalnej jest mniejszy lub równy 0,5*. Jednocześnie warunek ten musiał być spełniony dla co najmniej 20% lat z okresu ostatnich co najmniej 30 lat (w Polsce zastosowano 10 z 45 lat: 1971-2015, aby uwzględnić również suszę, która wystąpiła w 2015 r.³). Analiza IUNG-PIB wykazała, że w Polsce nie istnieją obszary spełniające tak zdefiniowane kryterium suchości klimatu, pomimo susz występujących w ostatnich latach. Tak zdefiniowane kryterium spełnia jedynie część obszarów w południowej części Europy.

3. Nie mogę zgodzić się z oceną, że „*obszary ONW zostały ustalone niesprawiedliwie*”. Celem zachowania transparentności wyznaczenia tych obszarów zadanie to zostało przeprowadzone: (i) na podstawie jednolitych dla całej UE kryteriów biofizycznych, (ii) przez jednostki naukowe (IUNG-PIB, IERiGŻ-PIB), w tym specjalistów w zakresie gleboznawstwa oraz ekonomiki rolnictwa. Dodatkowo podstawowym narzędziem weryfikacji spełnienia przez użytki rolne w każdej polskiej gminie/obrębie ewidencyjnym kryteriów biofizycznych wskazanych w rozporządzeniu nr 1305/2013 była aktualna **cyfrowa mapa glebowo-rolnicza w skali 1: 25 000**. Stosowanie takiego narzędzia było wymagane przez służby Komisji Europejskiej. Ponadto wykorzystano aktualny i jednolity dla całej Polski numeryczny model terenu (DEM), jednolitą dla całego kraju informację o powierzchni użytków rolnych w gminach/obrębach ewidencyjnych, aktualną mapę pH gleby dla całej Polski, aktualne dane dotyczące warunków klimatycznych Polski. Natomiast **proces zawężenia obszarów** był prowadzony przede wszystkim na podstawie danych Polskiego FADN⁴, ARiMR (System Identyfikacji Działek Rolnych oraz System Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt). **Dzięki temu zapewniona została obiektywność, porównywalność, dokładność i aktualność nowego wyznaczenia ONW.**

---

² Ibidem.

³ Rok 2018 r. nie był wzięty pod uwagę ponieważ prace analityczne w zakresie ONW zostały zakończone w połowie 2018 r.

⁴ System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych.

4. Odnosząc się do kwestii wyłączenia z ONW obszarów o trudnych warunkach pragnę poinformować, że część obszarów utraciła status ONW (albo nie uzyskała tego statusu) z uwagi na następujące przesłanki:

- brak występowania na terenie danej gminy lub obrębu ewidencyjnego użytków rolnych spełniających kryteria biofizyczne lub brak występowania odpowiedniego udziału (minimum 60%) użytków rolnych spełniających kryteria biofizyczne na terenie danej gminy lub obrębu ewidencyjnego,
- występowanie obszarów intensywnego rolnictwa – konieczność stosowania procedury zawężenia obszarów (*fine tuning*),
- aktualizacja przez samorzady województw *Wykazów miejscowości położonych na terenach podgórskich i górskich*,
- brak spełnienia warunków kwalifikacji do nowej kategorii ONW typ specyficzny (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych),
- odejście od stosowania kryteriów demograficznych na rzecz jednolitych dla całej UE kryteriów biofizycznych.

W celu lepszego rozumienia następstw nowej delimitacji ONW w tym ukazania różnic pomiędzy obszarami, które utrzymały, zyskały oraz straciły status ONW Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach przygotował merytoryczną analizę – materiał w załączeniu.

Z poważaniem,

PODSEKRETARZ STANU

Ryszard Zarudzki

Nowa delimitacja ONW w Polsce

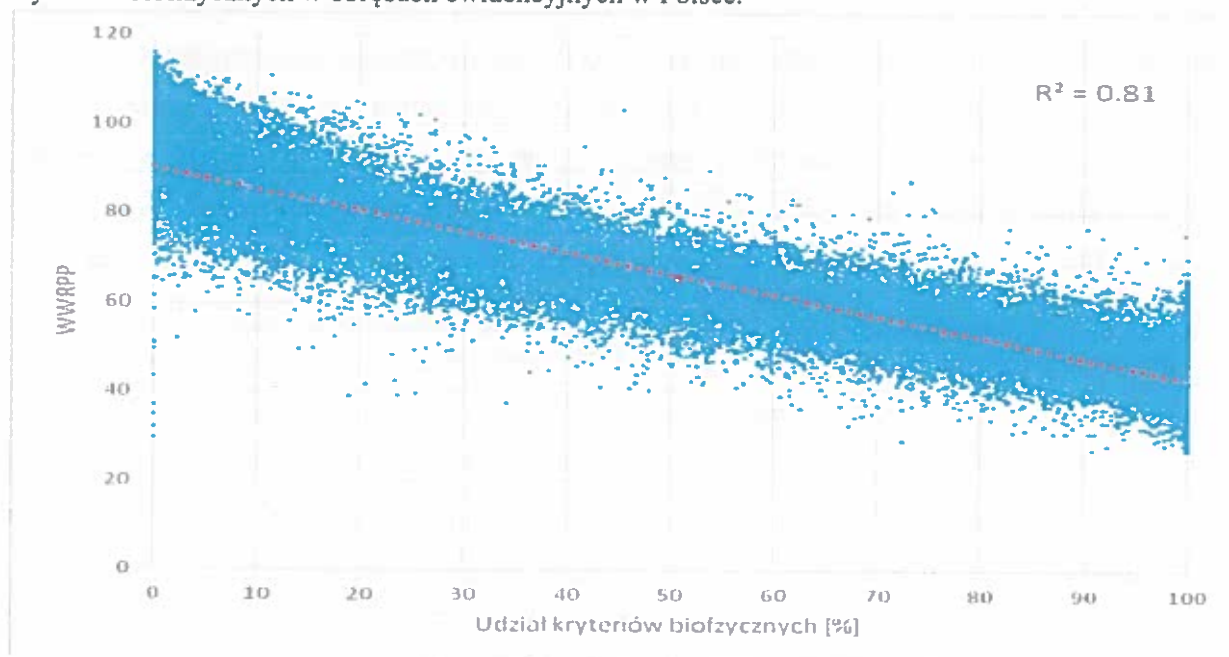
W okresie 2004-2018 wyznaczenie obszarów ONW odbywało się w oparciu o kombinację Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźników społecznych (niska gęstość zaludnienia i udział ludności powiązanej z rolnictwem). Nowa delimitacja ONW z ograniczeniami naturalnymi prowadzona była natomiast w oparciu o jednolite w całej UE kryteria biofizyczne [odnośnie klimatu (długość okresu wegetacji, temperatura w okresie wegetacyjnym, brak wody), gleby i klimatu (słaba przepuszczalność gleby, uziarnienie gleby i kamienistość, głębokość strefy korzeniowej, słabe właściwości chemiczne, nadmierna wilgotność gleby), ukształtowania terenu]. Równocześnie, obowiązkowym elementem nowej delimitacji było wyłączenie ze wsparcia tych jednostek administracyjnych (gmin/obrębów ewidencyjnych), *”... na których znaczące ograniczenia naturalne zostały udokumentowane, ale przewyżczono je dzięki inwestycjom lub działalności gospodarczej, lub dzięki normalnej produktywności gruntów, lub jeśli metody produkcji lub systemy rolnicze rekompensują utracone dochody lub dodatkowe koszty...”* – tzw. procedura zawężenia obszarów (ang. *fine tuning*).

W związku z powyższym w chwili obecnej możliwość przeprowadzenia szczegółowej analizy różnic pomiędzy obszarami, które zyskały i utraciły status ONW jest ograniczona, z uwagi na brak wypracowanych wskaźników i miar, które umożliwiłyby dokonanie takiego porównania.

Z dużym uproszczeniem do analizy może zostać wykorzystany Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) z uwagi na istniejącą dużą korelację pomiędzy WWRPP a kryteriami biofizycznymi. Korelacja ta nie może jednak stanowić podstawy do wyjaśnienia zmian jakie zaszły w związku z nową delimitacją ONW, a jedynie być pomocna do oceny tych zmian.

WWRPP charakteryzuje rolniczą przestrzeń produkcyjną uwzględniając takie cechy jak jakość gleb, klimat, rzeźbę terenu i warunki wodne, przy czym największy wpływ na wartość WWRPP ma jakość i przydatność gleb wyceniona na podstawie kompleksów rolniczej przydatności gleb (na podstawie mapy glebowo-rolniczej) oraz klas bonitacyjnych gleb używanych m.in. w podatku rolnym. Im wyższa wartość WWRPP tym wyższa jest przydatność gruntów do produkcji rolniczej (rys. 1)

Rys. 1. Korelacja pomiędzy Wskaźnikiem Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej a udziałem kryteriów biofizycznych w obrębach ewidencyjnych w Polsce.

Na wykresie nie uwzględniono obszarów miejskich (duża ilość obrębów ewidencyjnych o niewielkich powierzchniach), ONW typ górski i ONW typ specyficzny (podgórskie).

Powyższy wykres obrazuje korelację pomiędzy stosowanym dotychczas do wydzielenia ONW, wskaźnikiem WRPP a udziałem kryteriów biofizycznych (odnośnie klimatu, gleby i ukształtowania terenu). W wyniku nowej delimitacji do ONW zostały zakwalifikowane głównie obszary z dużym udziałem gleb piaszczystych, takich jak piaski luźne (pl), piaski słabogliniaste (ps) oraz w mniejszym stopniu piaski gliniaste lekkie (pgl). Niski procent spełniania kryteriów biofizycznych przy niskiej wartości WWRPP wynika często ze specyficznych układów profilu glebowego, co nie zostało uwzględnione w określonych przez UE kryteriach biofizycznych np. gleby murszowe na piaskach mają zbyt niską zawartość materii organicznej, żeby mogły zostać zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi poprzez kryterium gleb organicznych i zbyt małą miąższość piasków (w profilu do 100 cm) jak na kryterium gleb lekkich.

Opisana powyżej sytuacja była jednym z powodów, dla których wyodrębniona została nowa kategoria ONW typ specyficzny w oparciu o kryteria krajowe (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych). Pozwoliło to zakwalifikować do ONW wiele obrębów ewidencyjnych z niskim udziałem kryteriów biofizycznych (0-10%) i niską wartością WWRPP.

Nowa kategoria ONW typ specyficzny została wyznaczona na podstawie kombinacji Wskaźnika Cenneści Przyrodniczo-Turystycznej (WCPT) i Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP). WCPT jest udziałem sumy powierzchni obszarów trwałych użytków zielonych (TUZ), lasów, wód, mokradeł i rolniczych nieużytków na najbliższym obszarze w promieniu 2 km. W wydzieleniach tego rodzaju ONW typ specyficzny wykorzystywane były średnie wartości wskaźnika

obliczone dla użytków rolnych w obrębach ewidencyjnych. Na obszarach z wysokimi wartościami WCPT powierzchnia upraw jest mała i często rozproszona, co powoduje zwiększone koszty transportu i w warunkach wolnorynkowych prowadzi do obniżonej konkurencyjności produkcji a także zaniku infrastruktury związanej ze skupem i przetwórstwem produktów rolnych.

Nowa delimitacja ONW według jednolitych w całej UE kryteriów biofizycznych nie uwzględnia w żaden sposób wskaźników demograficznych, jedynie ograniczenia naturalne. Na obszarach ONW typ specyficzny (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych) ze względu na duży udział lasów, użytków zielonych i wód gęstość zaludnienia jest niska. Pomimo znacznego pokrywania się obszarów zakwalifikowanych do nowej kategorii ONW typ specyficzny z obszarami o niskiej gęstości zaludnienia, ze względu na całkowite odejście od kryteriów demograficznych zmiany zasięgów ONW były nieuniknione. Jednak istniejąca korelacja pomiędzy WWRPP i kryteriami biofizycznymi spowodowała w znacznej mierze kwalifikację do ONW tych samych obszarów: 75,9% dotychczasowych ONW typ nizinny utrzymało status ONW, natomiast łącznie z nowymi kryteriami ONW typ specyficzny udział ten wyniósł 86,4%. Stosowanie innych niż dotychczas kryteriów delimitacji ONW powoduje, że część obszarów utraciła status ONW, a inna część ten status uzyskała po raz pierwszy. Należy zaznaczyć, że zyski obszarów ONW wynikają nie tylko z powodu stosowania odmiennych kryteriów, ale również z włączenia do wsparcia w ramach ONW miast¹, które pomimo występowania słabszych gleb nie mogły być do tej pory zaliczone do ONW ze względu na kryterium demograficzne.

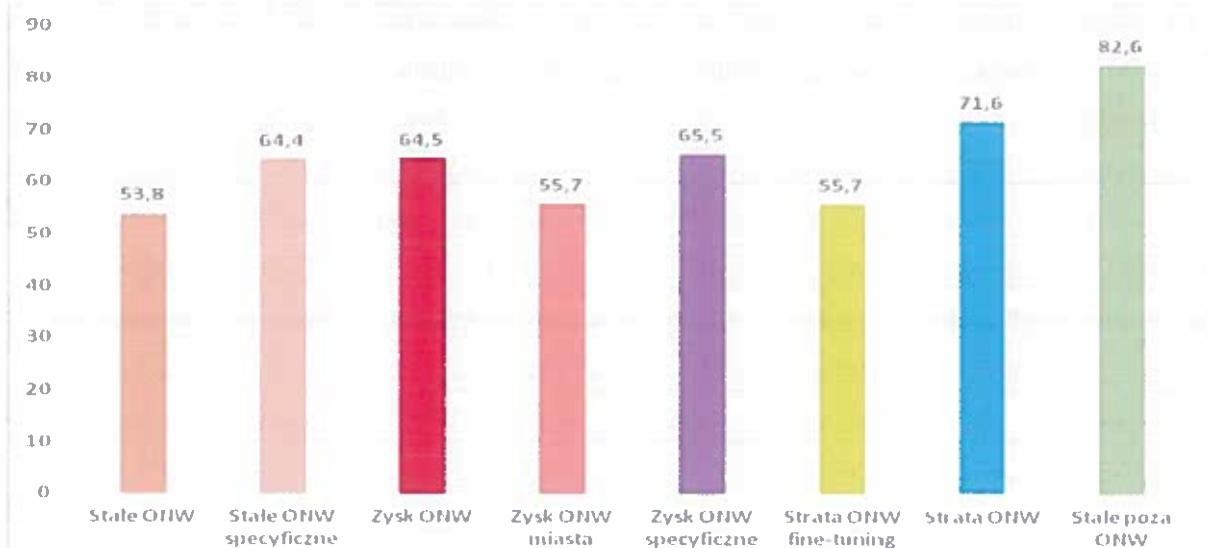
Na zmianę zasięgów obszarów ONW może również mieć wpływ nieco inne niż dotychczas podejście do sposobu wydzieleni. Nowa delimitacja ONW została wykonana dla całej Polski na poziomie gmin i obrębów ewidencyjnych podczas, gdy wyznaczenie ONW wykonywane w latach 2004 i 2006, ze względu na słabą dostępność danych, na poziomie obrębów ewidencyjnych było wykonywane jedynie dla gmin, które zgłosiły się do uszczegółowienia.

---

¹ Możliwość taka wynika z zapisów rozporządzenia UE nr 1305/2013. Przepisy te, wprowadzając konieczność ponownego wyznaczenia ONW z ograniczeniami naturalnymi w oparciu o nowe zasady, nie wykluczają wsparcia użytków rolnych zlokalizowanych na obszarach miejskich. Nowe wyznaczenie odnosi się bowiem do ograniczeń naturalnych na użytkach rolnych niezależnie od miejsca ich położenia (miasto/wieś).

Rys. 2. Porównanie WWRPP w grupach zmian ONW, bez uwzględnienia obszarów ONW typ górski i ONW typ specyficzny (podgórskie)

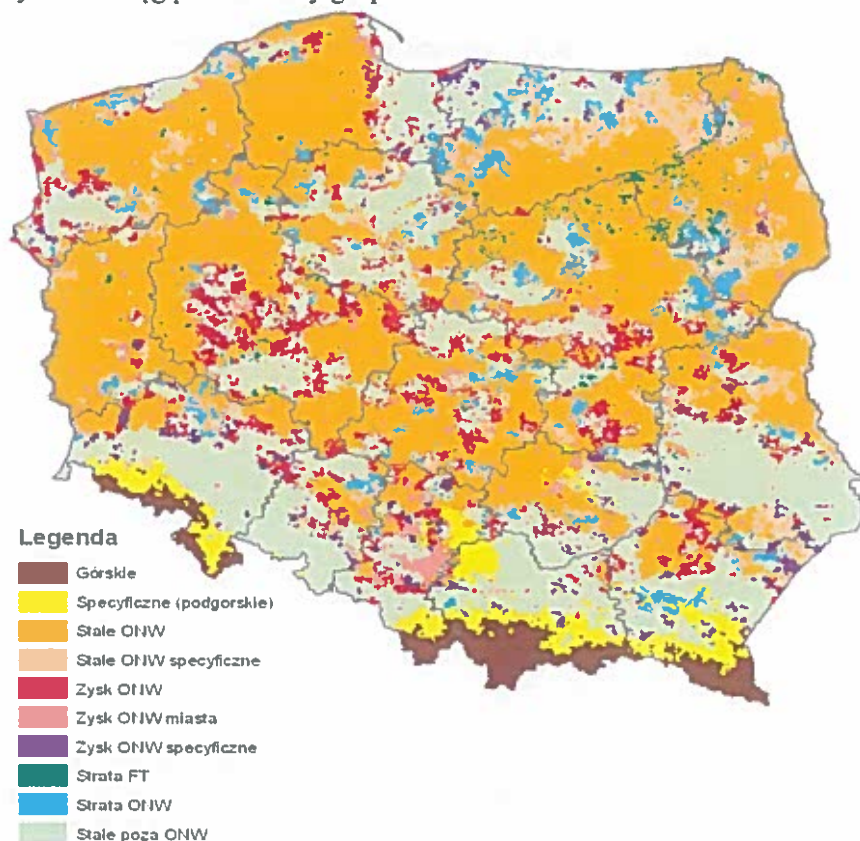
Stale ONW – obszary które dotychczas (2004-2018) były zakwalifikowane do ONW typ nizinny, a w wyniku nowej delimitacji zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi (w oparciu o kryteria biofizyczne).

Stale ONW specyficzne – obszary które dotychczas (2004-2018) były zakwalifikowane jako ONW typ nizinny, a w wyniku nowej delimitacji zostały zakwalifikowane do nowej kategorii ONW typ specyficzny (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych).

Zysk ONW – obszary które dotychczas (2004-2018) nie były zakwalifikowane do ONW, a w wyniku nowej delimitacji zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi (w oparciu o kryteria biofizyczne).

Zysk ONW specyficzne – obszary które dotychczas (2004-2018) nie były zakwalifikowane do ONW, a w wyniku nowej delimitacji zostały zakwalifikowane do nowej kategorii ONW typ specyficzny (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych).

Rys. 3. Zasięg przestrzenny grup zmian ONW.

Na rysunku 2 przedstawione zostało porównanie średniej ważonej (wg powierzchni użytków rolnych) WWRPP w różnych grupach zmian wydzieżeń ONW, a na rysunku 3 zasięg przestrzenny tych obszarów. Najniższy wskaźnik WRPP (53,8 pkt.) obserwowany jest w grupie obszarów stałego ONW, (tj. obszary które w okresie 2004-2018 były zakwalifikowane jako ONW typ nizinny, a w okresie 2019-2020 zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi). Nieco wyższy wskaźnik WRPP (55,7 pkt.) w dwóch grupach: obszary zyskujące status ONW w miastach, co zostało wyjaśnione powyżej (słabe gleby, brak kwalifikacji ze względu na wysoką gęstość zaludnienia) oraz strata statusu ONW wynikająca ze stosowania procedury zawężenia obszarów (*fine-tuning*) czyli konieczności wykluczenia ze wsparcia w ramach ONW obszarów o wysokiej intensywności produkcji².

Średnie wartości WWRPP na bardzo zbliżonym poziomie od 64,4 pkt. do 65,5 pkt., wystąpiły w trzech grupach: stałe ONW specyficzne (tj. obszary które w okresie 2004-2018 były zakwalifikowane jako ONW typ nizinny, a w okresie 2019-2020 zostały zakwalifikowane do ONW z do nowej kategorii ONW typ specyficzny), zysk ONW (tj. obszary które w okresie 2004-2018 nie były zakwalifikowane do ONW, a w okresie 2019-2020 zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi) oraz zysk ONW specyficzne (tj. obszary które w okresie 2004-2018 nie były zakwalifikowane do ONW, a w okresie 2019-2020 zostały zakwalifikowane do nowej kategorii ONW typ specyficzny). Na obszarach straty ONW średnia wartość WWRPP wynosi 71,6 pkt. czyli blisko maksymalnej granicy dotychczasowej (2004-2018) kwalifikacji do ONW, tj. 72,5 pkt. Wartość WWRPP w tym przypadku jest wyższa o kilka punktów od wartości WWRPP na obszarach zysku ONW i wyższa o prawie 18 punktów od obszarów stałego ONW. Można stwierdzić, że warunki produkcji rolniczej są tam wyraźnie lepsze, chociaż nie tak dobre jak na obszarach stale znajdujących się poza ONW (średnia wartość WWRPP = 82,6 pkt.).

Pomimo wyraźnych różnic pomiędzy wymienionymi typami obszarów należy mieć na uwadze pewne obiektywne ograniczenia stosowanych metod, które dotyczą zarówno nowych wydzieżeń, jak i dotychczasowych ONW. Wydzielenia muszą być prowadzone w oparciu o jednostki administracyjne, a nie pojedyncze działki. Zastosowane w Polsce jednostki administracyjne to zarówno poziom gmin (LAU 2), jak i obrębów ewidencyjnych. Takie podejście jest spójne z dotychczasowym, a zastosowanie tylko jednego poziomu (tj. jedynie gmin lub obrębów ewidencyjnych) w procesie wydzieżeń ONW spowodowałoby zwiększenie strat ONW i zdecydowane ograniczenie zasięgów ONW. Obszary ONW z ograniczeniami naturalnymi i nowa kategoria ONW typ specyficzny (niekorzystne warunki o walorach przyrodniczo-turystycznych) łącznie wydzielone na poziomie gmin i obrębów ewidencyjnych stanowią 54,2% użytków rolnych w Polsce. W przypadku wyznaczenia przeprowadzonego wyłącznie w oparciu o same gminy stanowiłyby 45,2%, natomiast w przypadku wyznaczenia przeprowadzonego wyłącznie na poziomie obrębów ewidencyjnych 45,7%.

---

² Nowa delimitacja ONW składa się z dwóch etapów i oba te etapy są obowiązkowe: (1) stosowanie w procesie delimitacji ONW z ograniczeniami naturalnymi wyłącznie kryteriów biofizycznych, (2) wykluczenie ze wsparcia tych obszarów na których ograniczenia naturalne zostały przewyżczone na skutek wysokiej intensywności produkcji (ponieważ nie istnieje ryzyko wyłączenia tych gruntów z użytkowania rolniczego).

Pokrywa glebowa w Polsce jest zróżnicowana, często mozaikowata i zmienna na niewielkich przestrzeniach. Dzięki zastosowaniu w procesie delimitacji ONW obrębów ewidencyjnych (tj. mniejszych, bardziej homogenicznych jednostek) możliwe było wychwycenie tych słabszych obszarów spośród względnie dobrych w całej gminie i zakwalifikowanie ich do ONW. Z drugiej strony kwalifikacja na poziomie gminy umożliwia zaliczenie do ONW również obszarów o względnie lepszych lub pośrednich warunkach gospodarowania, w przypadku gdy większa część gminy charakteryzuje się słabymi glebami. W takiej sytuacji możliwe jest, że sąsiadujące ze sobą obręby ewidencyjne, położone w różnych gminach, o podobnych warunkach glebowych mają inną kwalifikację, tzn. jeden obręb ewidencyjny został zaliczony do ONW (w oparciu o kwalifikację całej gminy), natomiast drugi obręb ewidencyjny nie został zakwalifikowany do ONW, przy czym takie sytuacje były obecne także w dotychczasowych wydzieleniach ONW. Innym problemem jest konieczność stosowania ściśle określonych w rozporządzeniu nr 1305/2013 progów kwalifikacji dla poszczególnych kryteriów biofizycznych. Obręby ewidencyjne o podobnych warunkach, różniących się o kilka punktów procentowych w udziale kryteriów biofizycznych, mogą posiadać różną kwalifikację do ONW, podczas gdy w terenie różnice te mogą być dla rolników niezauważalne. Występowały przypadki, że obszar niezakwalifikowany do ONW również posiada gleby słabszej jakości jednak ich udział nie przekroczył progu 60%³.

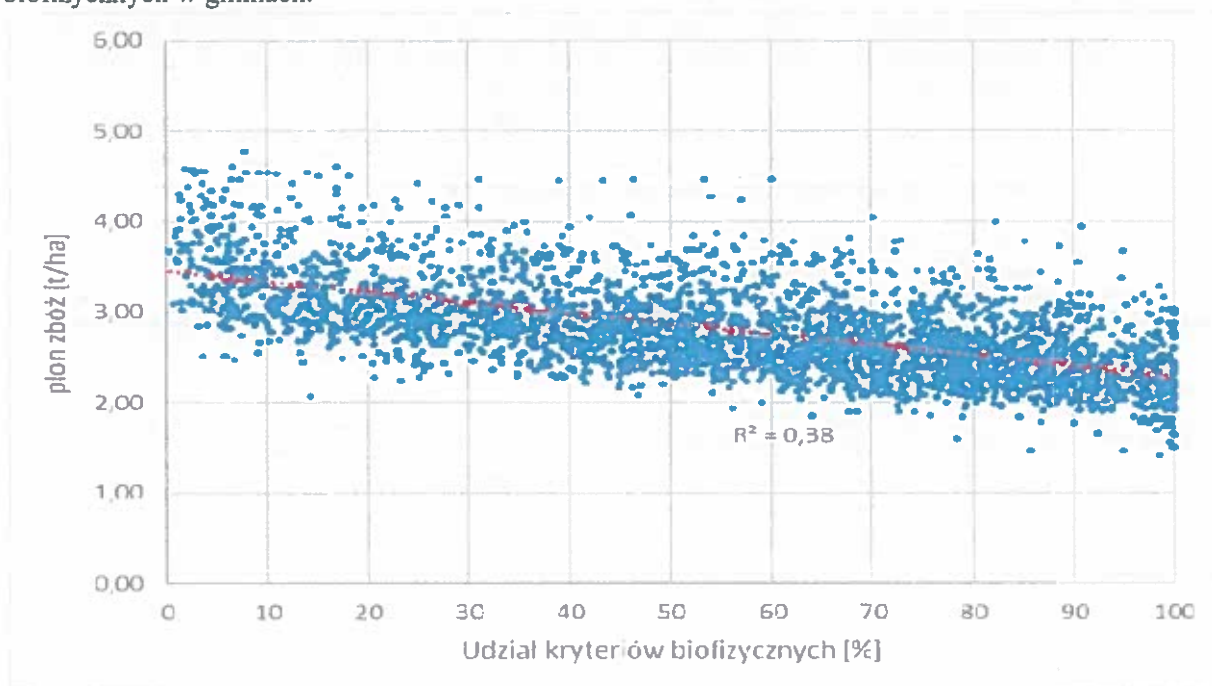
Innym powodem braku kwalifikacji do nowych ONW obrębów ewidencyjnych była procedura *fine tuning* polegająca na wykluczeniu ze wsparcia ONW obszarów o wysokiej intensywności produkcji⁴. Należy pamiętać, że wyraźny związek pomiędzy niską przydatnością gruntów do produkcji rolniczej a kwalifikacją do ONW zachodzi głównie dla wydzieleni w oparciu o kryteria biofizyczne. Udział w gminach powierzchni objętej kryteriami biofizycznymi ONW jest zgodnie z oczekiwaniami powiązany z wysokością wskaźnika WWRPP (Rys.1) oraz wysokością uzyskiwanych plonów zbóż w gminach (Rys. 4).

---

³ Na kwalifikację gmin lub obrębów ewidencyjnych do ONW z ograniczeniami naturalnymi miały wpływ przede wszystkim dwa elementy. Pierwszy to obecność na danym obszarze (obrębie ewidencyjnym lub gminie) ograniczeń naturalnych zdefiniowanych poprzez kryteria biofizyczne; drugi to minimalny (co najmniej 60%) udział powierzchni użytków rolnych objętych tymi ograniczeniami w danej gminie lub obrębie ewidencyjnym.

⁴ W oparciu o wskaźniki: obsady zwierząt (liczba przeliczeniowych sztuk zwierząt jest równa bądź większa od 0,9 LU na 1 ha użytków rolnych), udziału upraw trwałych w powierzchni użytków rolnych (udział tych upraw jest równy bądź większy od 35,7%), oraz udziału upraw ogrodniczych w powierzchni użytków rolnych (udział tych upraw jest równy bądź większy od 15,0%).

Rys. 4. Korelacja pomiędzy plonem zbóż (nieoficjalne dane GUS z lat 90-tych) a udziałem kryteriów biofizycznych w gminach.

Uzupełniając temat można dokonać próby porównania wydziełów ONW na podstawie bardziej zrozumiałych dla rolników parametrów, jakimi są klasy bonitacyjne. Nie stanowią one kryterium wydziełów ONW, jednak są elementem składowym WWRPP i tak jak WWRPP wycena klas jest również skorelowana z udziałem kryteriów biofizycznych. W dotychczasowych (2004-2018) wydzieleniach do ONW zakwalifikowanych było 78,5% powierzchni najsłabszych klas bonitacyjnych (V i VI klasa) na obszarach ONW typ nizinny (nie uwzględnia obszarów górskich i podgórskich), a w nowych wydzieleniach udział ten wyniósł 84,3%. W obszarach straty ONW znalazło się 5,1% klas najsłabszych, w tym 1,5% na obszarach wykluczonych w oparciu o procedurę zawężenia obszarów (*fine tuning*). Natomiast na obszarach zysków ONW znalazło się 10,9% klas bonitacyjnych V i VI, w tym 3,6% na obszarach miejskich. Wynika z tego, że do obszarów nowego ONW zaliczonych zostało więcej gleb słabych (niezależnie od włączenia do wsparcia w ramach ONW miast) niż miało to miejsce w dotychczasowych wydzieleniach.

Opracowano przez:

Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB

Kryteria biofizyczne na potrzeby wyznaczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi

KRYTERIUM	DEFINICJA	PRÓG
KLIMAT		
Niska temperatura (*)	Długość okresu wegetacyjnego (liczba dni) określona liczbą dni ze średnią dzienną temperaturą > 5°C (LGP ₁₅) lub	≤ 180 dni
	Suma czasu ciepłego (stopniodni) dla okresu wegetacyjnego określona kumulowaną średnią temperaturą dzienną > 5°C	≤ 1500 stopniodni
Suchość	Stosunek rocznej sumy opadów (P) w stosunku do rocznej potencjalnej ewapotranspiracji (PET)	P/PET ≤ 0,5
KLIMAT I GLEBA		
Nadmierna wilgotność gleby	Liczba dni z wilgotnością gleby równa lub wyższą od połowej pojemności wodnej	≥ 230 dni
GLEBA		
Ograniczony drenaż gleby (*)	Obszary, które są przez znaczną część roku zalane wodą	Gleby w pełni nasyconą wodą do głębokości 80 cm od powierzchni przez ponad 6 miesięcy lub w pełni nasycone wodą do głębokości 40 cm przez ponad 11 miesięcy lub Gleba o słabym lub bardzo słabym odpływie lub Barwa charakterystyczna dla procesu glejowego do głębokości 40 cm od powierzchni
Niekorzystna tekstura i kamienistość gleby (*)	Udział frakcji ilu, pyłu, piasku, materii organicznej (% wagowy) i materiału gruboziarnistego (% objętościowy)	≥ 15% objętości wierzchniej warstwy gleby stanowi materiał gruboziarnisty, w tym wychodnia skały, glazy lub
		Grupami granulometrycznymi gleby w co najmniej połowie (łącznie) wierzchniej 100 cm warstwy gleby są piasek lub piasek gliniasty zdefiniowane jako: % pyłu + (2 x % ilu) ≤ 30% lub
		Grupa granulometryczną wierzchniej warstwy gleby jest glina ciężka (≥ 60% ilu) lub
		Gleba organiczna (zawartość materii organicznej ≥ 30%) o łącznej miąższości co najmniej 40 cm lub
		Wierzchnia warstwa gleby zawiera 30% lub więcej ilu i ma właściwości vertic do głębokości 100 cm od powierzchni gleby
Ograniczona głębokość ukorzenia	Głębokość (w cm) od powierzchni gleby do spójnej warstwy powstałej w wyniku procesów naturalnych	≤ 30 cm
Niekorzystne właściwości chemiczne (*)	Zasolenie i obecność sodu wymiennego, nadmierne zakwaszenie gleby	Zasolenie: ≥ 4 decy Simensy na metr (dS/m) w wierzchniej warstwie gleby lub
		Zawartość sodu: ≥ 6%—owy udział sodu wymiennego (ESP) w połowie lub większej części (łącznie) wierzchniej 100 cm warstwy gleby lub
		Zakwaszenie gleby: pH ≤ 5 (w wodzie) w wierzchniej warstwie gleby
TEREN		
Duże nachylenie terenu	Spadek terenu - zmiana wzniesienia w stosunku do odległości planimetrycznej (w %).	≥ 15%

(*) Państwa członkowskie muszą tylko sprawdzić spełnienie tego kryterium w odniesieniu do tych progów, które mają znaczenie w konkretnej sytuacji na danym obszarze.